

УДК 37.013.73

Г.Й. МИХАЙЛИШИН

КОНФЛІКТНА ЕТІОЛОГІЯ ОСВІТНІХ ЦІННОСТЕЙ

Михайлишин Галина Йосипівна – доцент кафедри соціальної педагогіки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат педагогічних наук (м. Івано-Франківськ)

Будь-яка цінність – це предметна форма вияву соціальних відносин. Позитивним фактором соціальних цінностей є формування в межах соціуму природного, об'єктивного механізму їх трансляції. Конфлікти цінностей це насамперед проблеми розвитку і відсутність консенсусу щодо сутнісних параметрів становлення: мети, напрямів руху, засобів тощо. Значущість тих чи інших цінностей може перебільшуватися або применшуватися внаслідок дії величезної кількості факторів впливу. Проблеми з ціннісною ідентичністю й домінуванням, перевагами певних ціннісних тенденцій часто слугують причиною суспільних конфліктів. Протиріччя, котрі об'єктивно виникають у процесі визначення пріоритетів та ієрархії соціальних цінностей загалом і освітніх зокрема, неухильно актуалізують потребу філософського аналізу конфліктної етіології.

Ключові слова: освітні цінності, ієрархія цінностей, конфлікт, конфліктна етіологія

Любая ценность – это предметная форма проявления социальных отношений. Положительным фактором социальных ценностей является формирование в рамках социума естественного, объективного механизма их трансляции. Конфликты ценностей это прежде всего проблемы развития и отсутствие консенсуса относительно существенных параметров становления: цели, направления движения, средств и т.п.. Значимость тех или иных ценностей может преувеличиваться или уменьшаться вследствие действия огромного количества факторов влияния. Проблемы с ценностной идентичностью и доминированием, предпочтениями определенных ценностных тенденций часто служат причиной общественных конфликтов. Противоречия, объективно возникающие в процессе определения приоритетов и иерархии социальных ценностей вообще, в частности и образовательных, неуклонно актуализируют необходимость философского анализа конфликтной этиологии.

Ключевые слова: образовательные ценности, иерархия ценностей, конфликт, конфликтная этиология

Any value is the subject form of expression of social relations. A positive factor is the formation of social values within the society of natural, objective mechanism for their broadcast. Conflicts of values are primarily a problem of development and lack of consensus on the essential parameters of development: goals, means, directions of movement, and others. The significance of certain values may be exaggerated or underestimated as a result of the huge number of impacts. Problems with the valuable identity and dominance, the preferences of certain valuable tendencies often serve the cause of social conflict. The contradictions that arise in the process of priorities determination and hierarchy of social values in general and education in particular need to actualize strictly philosophical analysis of conflict etiology.

Keywords: educational values, a hierarchy of values, conflict, conflict etiology.

© Г.Й. Михайлишин, 2012

Постановка проблеми. Проблема ціннісних засад сучасної освіти належить до найскладніших проблем філософської та педагогічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз праць В. Андрущенко, В. Беха, А.Бичка, В. Вашкевича, В. Горського, Л. Губерського, М. Згуровського, В. Лук'янца, В. Молодиченка, О. Наумкіної, Л. Сохань, Д. Табачника й інших українських учених та політиків з проблеми освіти в Україні свідчить, що на сучасному етапі розвитку української держави, реформування її системи освіти, вагомої актуальності набуває проблема визначення концептуальних ціннісних засад освіти, її ролі у формуванні ціннісної свідомості молоді, майбутніх фахівців, особливо педагогів.

Щоб стати орієнтирами і цілями суспільства, цінності потребують обґрунтування, доказів своєї прийнятності й ефективності. Існують такі варіанти обґрунтування цінностей: натуралістичний, інституційний, інтуїтивний, діалоговий.

Всі наведені підходи мають як позитивні, так і негативні аспекти. Втім, у науковій і суспільно-політичній практиці плюралістичного суспільства найбільш поширений діалоговий підхід до обґрунтування цінностей. Важливим фактором ко-

релятивного зв'язку і детермінативного впливу на формування уявлень про цінність освіти та ієрархізацію цінностей освіти є політичні цінності, що існують у вигляді принципів, ідей, цілей (наприклад гуманізму, справедливості, демократії, свободи, порядку тощо). Труднощі оперування цією сферою полягають у тому, що наведені принципи й цілі в різній мірі вербально виражені й теоретично оформлені, також доволі різноманітною може бути питома вага їхніх емоційних та образних компонентів.

Мета дослідження. З'ясування конфліктної етіологічної сутності ціннісних засад освіти у процесі змін сучасного українського суспільства перехідної доби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цінності істотно визначають і водночас визначаються ідеологією, суспільними інститутами, віруваннями та потребами. Така подвійна корелятивна залежність співіснування є надзвичайно важливою під час з'ясування функціональної підпорядкованості цінностей та прикордонних з ними форм суспільної свідомості й соціальних інститутів.

Етичні цінності слугують своєрідним світоглядно-аксіологічним першовитоком цінностей

ідеологічних. Особливо їх значення актуалізується, загострюється і проблематизується в часи істотних, докорінних суспільних трансформацій, коли здійснюється перегляд і переформатування попередньої ієрархії ціннісних пріоритетів, коли ідеологічна сфера реалізує напружений пошук фундаментальних точок аксіологічно-світоглядного опертя і моральних авторитетів, за відсутності яких неможливо розраховувати на суспільну підтримку і легітимність перетворень.

Конфлікти цінностей, котрі М.Вебер називав «виною богів», – це насамперед проблеми розвитку і відсутність консенсусу щодо сутнісних параметрів становлення: мети, напрямів руху, засобів тощо. Наприклад, недостатньо усталена або погано структурована система цінностей (як і недостатньо розвинена рефлексія), як правило, стоять на заваді адекватному визначенню реальної ролі та значущості тих чи інших цінностей. Крім того, значущість тих чи інших цінностей може перебільшуватися або применшуватися внаслідок дії величезної кількості факторів впливу.

Проблеми з ціннісною ідентичністю й домінуванням, преференціями певних ціннісних тенденцій часто слугують причиною суспільних конфліктів. Проміжною каузальною ланкою соціальної процесуальності такого типу, як правило, є світоглядно-аксіологічний невроз, котрий «виникає внаслідок зіткнення дивергентних невротичних прагнень» [8, с.10] Непослідовність думок та чинків, дій та пріоритетів є безперечним атрибутом неврозу; переслідування ж несумісних цілей зумовлене проблемою внутрішньої амбівалентності ціннісних мотивів.

Як слушно зазначає К.Хорні, дії тварини істотним чином визначаються інстинктом парубання, а турбота про своє потомство, пошуки їжі, захисні дії проти загрози у тій чи іншій мірі зумовлені й знаходяться за межами індивідуального рішення. Натомість виключним правом людини (як і її екзистенційним тягарем) є спроможність робити вибір, необхідність приймати рішення.

Потреба зупинити вибір на користь певного рішення «передбачає готовність і спроможність нести за нього відповідальність. Останнє включає ризик прийняття хибного рішення та готовність розділити його наслідки» [Там же, с.19].

Р.Дарендорфу належить евристична сентенція, згідно з якою основним спонукальним мотивом соціально-політичного конфлікту є не відносини власності, а відносини підлеглості, соціальної ієрархії та міжособистісних відносин. Справді, якщо відносини власності підлягають принциповому упорядкуванню, оскільки є проблемами кількісного ґатунку, а відтак гіпотетично знімаються в результаті функціональних успіхів суспільства, то міжособистісні відносини взагалі, а відносини підлеглості зокрема, продовжують зберігати свою актуальність перманентно, оскільки є сутністю проблеми якісного ґатунку, тому потребують адекватних, якісних змін на рівні суспільного організму.

Причому ці зміни мають бути інтегральними, тобто стосуватися всіх і кожного. Формальні

ж інструкції і директиви, спущені «згори», не в змозі оптимізувати становище речей. Точку зору Р.Дарендорфа поділяв і Т. де Шарден, який зазначав: сутність проблеми сучасного суспільства полягає не в благополучному, а в більшому існуванні.

Протиріччя, котрі об'єктивно виникають у процесі визначення пріоритетів та ієрархії соціальних цінностей загалом і освітніх зокрема, неухильно актуалізують потребу філософського аналізу конфліктної етіології. В розширеному розумінні дефініція «конфлікт» визначається зіткненням у гострій формі протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій і поглядів опонентів (суб'єктів взаємодії). В основі кожного конфлікту лежать як об'єктивні, так і суб'єктивні протиріччя, а також ситуація, що включає або суперечливі позиції сторін з певної проблематики, або протилежні цілі, методи і засоби їх досягнення. «Найчастіше під конфліктом розуміють зіткнення сторін – індивідів, груп, суспільств, держав та інших суб'єктів, котрі мають на меті захист власних інтересів і цілей, які суперечать або взаємно виключають один одного» [3, с. 12].

Як влучно зауважив К.Лоренц у праці «Так зване зло. До витоків агресії», кожен конфлікт зі сфери людського буття є результатом взаємодії тваринних (природних) інстинктів та соціально обумовленої діяльності людини. Виявити і теоретично обґрунтувати закономірності конфліктів між людьми не так уже й просто, адже кожен з нас начебто усвідомлює і керується як самоочевидною тезою про те, що стабільність і безконфліктність йде на користь усім. У цьому контексті наявність конфліктів здається чимось алогічним, протиприродним і безглуздим.

Втім, як зауважує К.Лоренц, цілком вірогідно, що це – оптимальний стан речей, адже саме агресивність дозволила розвинути таким виявам психічної активності людини, як натхнення, кохання, жертовність тощо.

У працях «Раса та держава», «Расова боротьба» і «Основи соціології» Л.Гумплович відрекомендував конфлікт універсальним фактором життя, єдиним змістом взаємин людських груп, які ведуть боротьбу за існування. Конфліктологічна парадигма, яка пояснює світ як процес і результат протистояння, в буквальному сенсі стара, мов світ (на відміну від недавно інституціалізованої наукової дисципліни «конфліктології»). Втім, серед вітчизняних авторів досі немає спільного розуміння ні проблематики досліджень, ні методів дослідження конфліктів.

Інакше кажучи, незрозуміло, що саме слід вивчати – причини виникнення, динаміку, наслідки чи, більш практично, способи регулювання та попередження конфлікту. Також нез'ясованим залишається аспект, як це робити, який методологічний підхід покласти в основу вивчення конфлікту – соціологічний, психологічний, семантичний чи якийсь інший? Більше того, серед українських дослідників відсутній консенсус навіть щодо змісту самого терміну «конфліктологія»: одними фахівцями це поняття використовується як синонім теорії конфлікту, іншими – як ілюстрація емпіричного

оперування конфліктами, а дехто використовує його для дослідження основних закономірностей вияву конфліктів.

Як зазначає Ю.Мацієвський, «під конфліктом слід розуміти таку поведінку сторін, яка спрямована на завдання взаємної шкоди» [4, с.26]. З таким підходом важко погодитися, оскільки він перетворює конфліктологію на своєрідну теорію і практику змови.

Кожен конфлікт (міжособистісний, міжгруповий, міжнаціональний, міждержавний) спроможний істотно реанімувати ідентичність (індивідуальну чи групову), охороняючи суб'єкта (індивідуального чи суспільного) від асиміляції. Це переконливо з'ясував Л.Козер у книзі «Функції соціального конфлікту» (1956). Він слушно зауважив, що конфлікт має як суспільно-негативні, так і суспільно-позитивні (принаймні, сегментативно позитивні) аспекти. Зокрема, конфлікт допомагає становленню й підтриманню самототожності групи, сприяє зміцненню ідентичності, стимулює назрілі соціальні перетворення. Найповніше позитивний аспект соціальних конфліктів висвітлив у «функціональній теорії конфлікту» Р.Дарендорф.

З.Фрейд довів, що базисний конфлікт є наслідком жорсткого протистояння між нашими інстинктивними егоцентричними прагненнями з їхнім сліпим прагненням до задоволення та забороняючим оточенням – сім'єю і суспільством, які ще в ранньому дитинстві інтерналізуються і з того часу існують у вигляді забороняючого «Над-Я». Можна сперечатися з приводу ступеня базисності наведеної контрадикції, але той факт, що вона посідає важливе місце в структурі неврозів, є безперечним. Між іншим, базисний конфлікт є неусувним в принципі: все, що можна зробити, це досягти більш прийняттого компромісу або сильнішого контролю.

Оскільки конфлікти часто пов'язані з переконаннями, точками зору або моральними цінностями, то їх усвідомлення передбачає в якості попередньої умови, що ми виробили власну систему цінностей. Переконання, які механічно сприйняті ззовні й не стали частиною нас самих, не мають достатньої сили, аби привести до конфліктів чи слугувати спрямовуючим принципом при прийнятті рішень. Нові впливи приведуть до легкої їх заміни на інші.

Соціальні конфлікти виявляються можливими в результаті поглиблення і загострення протиріч у різних сферах суспільного життя або їх своєчасного розв'язання. Конфлікти можуть бути соціальними, економічними, міжнаціональними, внутрішньо- та зовнішньополітичними, територіальними, мовними, ідеологічними, правовими і т.п. Фактично вони можуть виникати в кожній сфері суспільного життя. Позаяк розв'язання конфлікту здебільшого є завданням складним, обтяженим поєднанням багатьох факторів і аспектів, то з тактичних міркувань наявність конфлікту інколи простіше не визнати, аніж визнати і не впоратися із завданням по його розв'язанню.

Ця особливість значною мірою пояснює природу й логіку замовчування конфліктів, позаяк, ви-

знавши факт існування конфлікту, суб'єкт такого визнання автоматично бере на себе або покладає на конкретних осіб (установу, соціальний інститут і т. ін.) відповідальність за розв'язання конфлікту. Якщо конфлікт не є очевидним, глибоким і резонансним, то на практиці оперування соціальною дійсністю часто вигідніше його «не помітити», аніж засвідчити його наявність і не впоратися з розв'язанням. Це зумовлено тією обставиною, що соціальна (політична, ідеологічна) «короткозорість» (невміння своєчасно розгледіти, виокремити з мерехтливої суспільної калейдоскопічності значущу конфліктну феноменологію) в ієрархії суспільних та індивідуальних недоліків вважається вадою менш істотною, ніж безпорадність під час розв'язання конфлікту.

Зрештою, переваги для суб'єкта, який не захотів визнати наявність конфлікту, як правило, майже автоматично призводять до недоліків для ширшого суспільного формату – для міжособистісного, міжгрупового, міжнаціонального, міжконфесійного та загальнодержавного рівнів. Така каузальність має тривіальне пояснення: конфлікт – явище принципово динамічне; навіть перебуваючи в латентному стані, він не стоїть на місці, а знаходиться в перманентному русі, в процесі становлення. Це означає, що в разі нескерування його в напрямку розв'язання, він обов'язково еволюціонуватиме в напрямку поглиблення конфліктогенної симптоматики.

Таким чином, не визнати наявності конфлікту – це означає не законсервувати його, не відкласти на потім зі збереженням нинішніх параметрів симптоматики, а завжди в тій чи іншій мірі поглибити конфлікт, і навіть якщо повернутися до нього «потім», то таке повернення відбудеться вже до іншого – більш запущеного – конфлікту. Нерозуміння цього вкрай важливого теоретико-практичного висновку слугує джерелом надзвичайно значної частини суспільної напруги сьогодення.

Управління конфліктом є процесом цілеспрямованого впливу на перебіг конфлікту, виходячи із співставлення власних інтересів з наявними альтернативами розвитку конфлікту. Між іншим, існує значний прошарок конфліктів, які володіють незначним ресурсом цілеспрямованого впливу на його перебіг, тому значною мірою чи навіть повністю не підлягають впливу управлінських зусиль. Найбільшими можливостями по управлінню конфліктом володіє держава, якій – на відміну від безпосередніх учасників конфлікту – до снаги і прогнозувати, і запобігати, і регулювати, і розв'язувати конфлікт.

Прогнозування конфлікту – це початковий етап управління конфліктом. Його сутність полягає у виявленні передумов, причин конфлікту (реально існуючого чи евентуального), визначенні його сутності, характеру, функціональної спрямованості та наслідків. Запобігання ескалації конфлікту – другий етап управління конфліктом. Його мета – недопущення загострення і поширення конфлікту на інші суб'єктні й предметні ареали. Регулювання конфлікту – третій етап управління конфліктом. Він складається з трьох фаз: 1) визна-

ння конфлікту; 2) легітимація конфлікту (досягнення сторонами конфлікту певних правил, норм взаємодії); 3) інституалізація конфлікту (створення певних інститутів, за якими закріплюється роль узгодженого органу).

Розв'язання конфлікту – заключний етап управління конфліктом. В принципі можливі три способи розв'язання конфлікту: 1) ліквідація предмета конфлікту, 2) розрубування «гордієвого вузла» конфлікту (силове усунення однієї із сторін конфлікту й задоволення всіх інтересів і потреб переможця у конфлікті), 3) розв'язання конфлікту як таке. Найбільше теоретико-методологічне значення має розв'язання конфлікту. Для цього необхідні такі передумови: а) певний рівень зрілості конфлікту, б) усвідомлення сторонами конфлікту необхідності розблокування конфліктної ситуації, в) готовність і спроможність суб'єктів протистояння до конструктивних дій, г) наявність засобів, механізмів і ресурсів, необхідних для процедури розв'язання.

Існують три способи розв'язання (методів врегулювання) конфліктів:

1) істотне, однак не остаточне узгодження інтересів і позицій конфліктуючих сторін (компроміс);

2) взаємовигідне примирення суб'єктів конфлікту (консенсус);

3) перетворення протистояння на взаємовигідну співпрацю (співробітництво).

З точки зору смислового навантаження компроміс коригується з терміном «прийнятність» – себто міра компромісності (тези, пропозиції, обґрунтування тощо) визначається мірою їхньої прийнятності. Якщо компроміс – це рівновага інтересів опонуючих сторін за рахунок здебільшого симетричних вчинків, то консенсус передбачає знаходження такого принципу, за якого ніхто не поступається, а натомість змінюється бачення і спосіб реалізації інтересів.

Консенсус – це зовсім необов'язково однаковість поглядів. Він не вимагає цілковитого збігу позицій усіх конфліктуючих сторін, а передбачає відсутність прямих заперечень, допускаючи можливість нейтральної позиції і навіть певні застереження щодо прийнятих рішень, якщо такі не стосуються підвалин предмета обговорення. За умов несформованої ідентичності у більшості членів спільноти, котра є суб'єктом консенсусного наміру чи процесу, консенсус часто виявляється сумнівним, уявним, віртуальним, хибним і навіть неможливим, оскільки буде істотно скоригований і навіть заперечений подальшим перебігом ідентифікаційної структуризації.

У даному контексті дослідницьки перспективним слід визнати аспект сутнісної відмінності і водночас взаємозалежності ціннісних умов суспільного консенсусу (згоди, взаєморозуміння) та суспільних умов ціннісного й загалом світоглядного консенсусу (згоди, взаєморозуміння). З приводу методів врегулювання конфліктів доцільно нагадати афористичну пересторогу У.Черчілля: хто згоден з усіма, з тим не згоден ніхто. Іншими словами, у будь-якого компромісу, консенсусу і співробітництва

існують статусні та функціонально-інструментальні межі, вихід за які дискредитує як метод врегулювання конфлікту, так і суб'єкта, котрий знехтував такими обмеженнями.

Для забезпечення своїх інтересів суспільний сегмент, котрий знаходиться (чи з високою ймовірністю знаходиться) у сфері дії конфлікту, має подбати про механізми, інструментарій досконалого тестування конфліктної сфери, аби не виявитися заручником інтересів суб'єктів, які захочуть приховати факт наявності конфлікту і його небезпечних наслідків. Понятійний компендіум цього завдання складається з таких концептів: управління конфліктом, прогнозування конфлікту, запобігання ескалації конфлікту, врегулювання конфлікту, розв'язання конфлікту.

Управління ціннісними конфліктами значною мірою залежить від поведінкових стратегій його учасників. Здебільшого йдеться про стратегії яструба, голуба, страуса, сови, синиці. Найефективнішою з точки зору наслідків вважається стратегія сови, оскільки з-поміж інших стратегій вона в найбільшій мірі корелюється із перспективами досягнення консенсусу. Для реалізації, актуалізації потенціалу консенсусу необхідні кілька чинників: по-перше, визнання деяких фундаментальних телеологічно-аксіологічних норм функціонування конкретно-історичного суспільства; по-друге, легітимність соціальних інститутів і суб'єктів, котрі впроваджують зазначені телеологічно-аксіологічні норми в життя; по-третє, деякий мінімально необхідний рівень громадянської єдності.

Зрозуміло, за умов, коли якась із наведених вимог консенсусу відсутня (або, тим більше, якщо відсутні всі вимоги), то покладати надії на стратегію сови марно, вона виявляється неможливою a priori. Відсутність стратегії сови в переліку стратегій, що бралися на озброєння з метою подолання найрізноманітніших конфліктів у сучасному українському суспільстві, свідчить про відсутність фундаментальної єдності соціуму (суспільної думки, масової свідомості) з приводу найбільш загальних (не говорячи вже про конкретизовані) напрямів розвитку і норм життєдіяльності України.

Йдеться про надзвичайно важливу для суспільства в цілому проблему і водночас про конфлікт ціннісно-світоглядного забарвлення. Саме ця ціннісна проблема, цей концептуально-аксіологічний конфлікт істотно детермінує логіку й закономірності становлення решти конфліктів будь-якої типології у сучасному українському суспільстві. Таким чином, саме вирішення зазначеної проблеми і конфлікту набуває першочергового значення для перспектив розв'язання переважної більшості конфліктів загальносуспільного формату, що мають місце в Україні початку XXI століття.

У випадку неможливості реалізації стратегії сови найбільш ефективною вважається стратегія синиці, яка передбачає, з одного боку, усвідомлення сторонами конфлікту фундаментальних розбіжностей між собою щодо телеологічно-аксіологічних норм функціонування соціуму, а з іншого, – необхідності запобігання поглибленню конфлікту. Як наслідок, сторони конфлікту змушені йти на комп-

роміс, на симетричні поступки. Останні можуть бути незначними, проте достатніми для того, щоб конфлікт не перейшов у фазу безкомпромісного протистояння.

У процесі розв'язання конфлікту найчастіше виділяють дві фази: перша – прийняття рішення про необхідність розв'язання конфлікту, друга – практична реалізація прийнятого рішення. Перша фаза покликана виявити і розглянути переваги та недоліки всіх вірогідних альтернатив, підсумувати надбання і втрати за результатами розв'язання конфлікту. Друга фаза зводиться або до прямих переговорів між сторонами конфлікту, або до залучення посередників (останні мають бути достатньо авторитетними для обох сторін, інакше їхні вердикти викликать неприйняття, а посередницька функція виявиться неефективною).

Ціннісні конфлікти разом з міждержавними, міжнаціональними і міжконфесійними належать до переліку тих, які в найбільшій мірі потребують послуг посередників. Ця обставина зумовлена принциповістю й безкомпромісністю конфліктів такого типу. До критеріїв ефективності управління ціннісними конфліктами належать: надійність їхнього прогнозування, запобігання ескалації, утримання в цивілізованих межах та конструктивне розв'язання. До критеріїв успіху розв'язання ціннісних конфліктів слід віднести задоволення учасників конфлікту досягнутими домовленостями, створення умов для подальшого взаємовигідного спілкування тощо. Що стосується загальносуспільного блага та аспекту зміцнення національної безпеки, то ці критерії ілюструють як ефективність управління ціннісним конфліктом, так і успішність його розв'язання.

Також слід виокремити, що існують три типи методів розблокування світоглядно-аксіологічної ескалації: оперативні (пов'язані з деякими одно-разовими діями), тактичні (використовують засоби різнопрофільного тиску), стратегічні, або превентивні (запобігають кризам методом створення таких правових, соціокультурних, ментально-психологічних, політичних, економічних, етичних та інших умов, котрі роблять неможливою ескалацію як таку). Н.Вінеру належить дотепне метафорично-проблемне зауваження: «Ми змінили своє оточення настільки радикально, що тепер повинні самі змінитися, аби жити й вижити в цьому оточенні» [4, с.42]. Як зазначає Т.Парсонс, «рух до модернізації сьогодні охопив увесь світ. Еліти більшості немо-

дернізованих суспільств сприймають найважливіші цінності сучасності – головним чином цінності, котрі стосуються економічного розвитку, освіти, політичної незалежності і деяких форм демократії. Хоча інституціоналізація зазначених цінностей впродовж тривалого часу ще залишатиметься суперечливою і конфліктною, прагнення до модернізації в незахідному світі, найімовірніше, не призупиниться» [5, с. 182].

Висновки. Відтак є всі підстави для висновку: цінність відноситься до переліку понять, методологічне значення яких має величезний потенціал. Вона може слугувати однією з базових категорій для побудови нової парадигми не лише освіти, а й соціалізації особистості, ідейно-світоглядного цілепокладання суспільного, цивілізаційного і глобалізаційного розвитку. В особливо гострій формі проблема цінностей виникає в суспільстві, в якому відбулась девальвація культурної традиції, а також ідеологічні настанови якого істотною мірою дискредитовані.

Одним з найбільш креативних парадигмальних перетинів філософської концептуалістики залишається аспект утілення процедур мислення й пізнання в трьох формах: міфологічній, релігійній та науковій. Який методологічний підхід виявиться оптимальним під час теоретико-праксеологічного оперування зазначеними формами суспільної свідомості? В кожному разі не варто протиставляти форми мислення і пізнання одна одній за критерієм універсальної функціонально-інструментальної ефективності: те, що перебуває за межами конкретних знань, людина завжди пояснюватиме, спираючись на релігійний канон або міфологічну метафору, а зіставлення, категоризація дилеми міфа та наукових знань у дослідницькому сенсі частіше обкрадає, аніж збагачує. Лише гармонійний синтез, природне поєднання, взаємодоповнення й взаємопотенціювання всіх можливих форм мислення й пізнання є найбільш евристичним і призводить до революційних, визначальних за своїми наслідками відкриттів.

Підводячи підсумок логіки й закономірностей тестування конфліктів, слід зауважити на існуванні значної розбіжності інтересів: з одного боку – інтересів соціальних суб'єктів, на яких покладено обов'язок визнавати конфлікт чи заперечувати факт його наявності; з іншого боку – інтересів того соціального формату, на який даний конфлікт поширює свою дію, зокрема на освітню сферу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М.М. К философии поступка // Философия и социология науки и техники. Ежегодник, 1984-1985. – М., 1986. – С.34-56.
2. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
3. Маруховська О. Врегулювання етнополітичних конфліктів: наука чи мистецтво? // Віче. – К., 1998. – №1. – С.12- 23.
4. Мацієвський Ю. Конфліктологія: що та як вивчати // Людина і політика. – К., 2000. – №1. – С. 25-29.
5. Парсонс Т. Система современных обществ. – М.: Прогресс, 1997.
6. Риккерт Г. Философия жизни. – К.: Либідь, 1998. – 467с.
7. Философский энциклопедический словарь / Гл.ред. Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, М.Ковалев, В.Г. Панов. // М.:Сов. Энциклопедия, 1983. – 890 с.
8. Хорни К. Наши внутренние конфликты. Конструктивная теория невроза. – СПб.: Лань, 1997. – С.10.